KRITICKÉ LÍSTKY

zpravodaj pro přátele Kritického myšlení

17

červen 2021

Vydalo Kritické myšlení, z. s.

INSPIRACE DO VÝUKY
Mojžíš
Strašidelný příběh

ZAJÍMAVOSTI
Jamboard
Osobní krizový plán v třídnické hodině
Bloggerské okénko

DO KNIHOVNY
Gruntová: *Malpanela VII.*
Dahl: *Danny, mistr světa*
Snicket: *Řada nešťastných příhod*
Matocha: *Prašina*

Milí čtenáři,
před rokem si jistě nikdo z nás nepředstavoval, že budeme trávit tolik času on-line. V tomto čísle *Kritických lístků* se odráží realita roku 2021. Všechny lekce i inspirace do výuky jsou poznamenané distančním vzděláváním nebo prezenční výukou v rouškách. V článcích se to hemží slovy jako „jamboard“, „padlet“, „meet“, „blog“ či „mentimeter“. Obličeje žáků nejsou na fotografiích vidět, místo snímků ze tříd máme mnohdy k dispozici jen obrazovky s černými kolečky či různé elektronické tabule a aplikace. Potěšující je, že ze všech lekcí i článků vyzařuje touha překonávat překážky a najít k dětem cestu, i když není přímá. Nechtěly jsme žádný z článků přesouvat do dalšího čísla, protože by už nemusely být na podzim 2021 tak aktuální jako na jaře, takže je toto číslo spíše dvojčíslem. Užijte si jeho čtení.

Děkujeme za vaši přízeň!
Květa Krüger a Katka Šafránková

Mojžíš

Roman Ziegler,
8. ZŠ, Most

Předmět: Dějepis
Téma: Odvaha a touha jednoho muže může měnit dějiny
Ročník: 6.
Doba trvání: 2 vyučovací hodiny
Cíle:

- Žáci se seznámí s příběhem Mojžíše a exodem Židů z Egypta.
- Čtou příběh s porozuměním.
- Shrnují přečtený text a předpovídají budoucí děj.
- V rámci pisatelství si vyberou z nabídky a napíší text podle zadaných kritérií.

Do své výuky občas zařazuji příběhy lidí, kteří se dokázali vzepřít osudu, a měnili tím nejen svůj život, ale někdy i celé dějiny. V souvislosti s výukou o židovském národě ve starověku mě napadlo přiblížit židovské náboženství skrze jeden z nejznámějších biblických příběhů. Pro práci do hodiny dějepisu jsem uvažoval o ukázce přímo z Bible, ovšem samotné biblické znění by se žákům pravděpodobně těžko četlo, a navíc by členění do veršů mohlo působit rušivě. Sáhl jsem tedy po převyprávění Ivana Olbrachta, ale ani tento text nebyl vhodný. Jednak je čeština z Olbrachtových dob přece jen odlišná, a navíc byla neúměrná i délka textu. Byl jsem tedy nucen zkracovat a jazykově upravovat. Tím sice ztratil literární kvalitu, ale pro můj cíl byl použitelný. Zde se poprvé (a nikoliv naposled) ukázalo jako cenné, že jsem celou přípravu konzultoval s kolegyní Klárou Voldhonsovou, která mi poskytovala zpětnou vazbu při úpravě a krácení textu.

Evokace

Pro větší atraktivitu jsem se rozhodl zařadit do hodiny také ukázky z animovaného filmu *Princ egyptský*, který téma velmi vhodně a s velkou dávkou emocí zpracovává. Při evokaci jsem použil píseň *Když víru máš* (*When You Believe*), která ve filmu zazní v úseku 1:13:05–1:19:00. Píseň začíná v okamžiku, kdy Mojžíš odchází zlomený bolem nad ztrátou prvorozeného

faraonova syna a končí majestátním odchodem Židů z Egypta. V písni se krásně mění emoce a z filmové ukázky se dá mnoho vyčíst. Ještě před tím, než jsem žákům ukázku pustil, jsem na tabuli promítl následující otázky, aby věděli, nač se mají soustředit:

- *Kde se děj odehrává a proč?*
- *Kdy se děj odehrává a proč?*
- *Jakou mají lidé v klipu náladu?*
- *Máte další poznatky z videa?*
- *O čem píseň je a proč?*

Žáci sledovali píseň se zatajeným dechem. Po jejím skončení jsme na tabuli společně zapisovali odpovědi na otázky. Vždy jsem kladl důraz na to, aby své tvrzení podložili nějakým důkazem. Zaznívaly informace jako: „Je to z Egypta, viděl jsem tam sfingu.“ – „Odehrává se to někdy v minulosti, lidé mají takové starodávné šaty.“ – „Nálada lidí je nejdřív smutná, jsou ustrašení, pak je veselá, děti tam skotačily.“

Zápisky jsem nijak nekomentoval a uschoval je pro závěr hodiny. A ani po evokaci jsem o tématu hodiny nic neprozradil.

Uvědomění si významu informací

Rozdal jsem žákům tabulku předvídání a první část textu. Zadání bylo jasné – přečti si potichu text, následně do prvního sloupce stručně shrň, co se stalo, a do druhého sloupce napiš, co si myslíš, že by se mohlo stát dál. Modeloval jsem, jak by takový odhad budoucího děje mohl vypadat.

Část textu	Co se opravdu dosud stalo? (Shrňte celými větami, ne jen body.)	Jak se podle vás bude příběh vyvíjet? (Pište v celých větách, ne jen v bodech.)
po 1. části textu	že utlačovali židy a dělali z nich otroky. Každé miminko které se narodilo Židům a byl to chlapec, tak ho utopily v řece. Jednou ležel u břehu řeky v košíku malý chlapec, a našla ho faraonovo dcera.	Faraonova dcera přikázala aby jedna z dívek, miminku zavolala chůvu. Myslím si že dál to bude tak že: Židovská chůva bude chlapce vychovávat, a třeba z něj bude nakonec další faron?

Text č. 1:

Židé žili v egyptské zemi déle než 400 let. Od dob Josefových se vystřídalo mnoho vládců, kteří již zapomněli na vše dobré, co pro ně Židé dříve učinili. Jeden z faraonů z nich dokonce udělal otroky. Ale čím více je utiskoval, tím více Židů se rodilo. A tak faraon poručil, aby byl každý novorozený chlapec z izraelského lidu vhozen do řeky.

V té době žili i židovští manželé, kterým se narodil krásný chlapec. Matka ho tři měsíce ukrývala před královskými vojáky. Když už syna nemohla déle schovávat, vzala košík, vymazala jej smůlou, dala do něj dítě a položila do rákosí na břehu řeky. Opodál postavila svou starší dceru, aby sledovala, co se s dítětem bude dít.

Děvče vidělo, jak jde k řece v průvodu svých dívek faraonova dcera, aby se tu vykoupala. Ta, když viděla mezi rákosím košík, rozkázala jedné ze svých dívek, aby ho vytáhla. Když košík otevřela a uviděla plačícího chlapce, bylo jí ho líto.

„Určitě je to jedno z židovských dětí."

Tu přistoupila sestra nemluvněte a zeptala se: „Mám zavolat židovskou chůvu, která by ti to dítě vychovala?"

„Jdi!" řekla faraonova dcera.

Po přečtení a vyplnění 1. řádku četli vybraní žáci nejprve shrnutí děje a následně odhad děje budoucího. Já jsem měl tabulku na interaktivní tabuli a myšlenky žáků zapisoval.

Následně dostali žáci druhou část textu se stejnými pokyny.

Text č. 2:

Chytrá dívka šla pro svou matku. Faraonova dcera je požádala: „Vezměte toto dítě a vychovejte mi ho, zaplatím vám." Tak matka dostala svého syna zpět.

Chlapec vyrostl, faraonova dcera ho přijala za svého, dala ho vychovat v paláci a pojmenovala „Mojžíš", to znamená: z vody vytažený.

Tehdy ještě zesílil útlak Židů a umírali pod těžkou prací. Mojžíš nikdy nezapomněl na to, že je Žid, navštěvoval ostatní a sledoval jejich trápení. Jednou se stalo, že viděl egyptského dozorce bít židovského muže. Mojžíš se rozzlobil a Egypťana zabil.

O tom činu se dozvěděl faraon, který za to chtěl Mojžíše potrestat. Ten ale uprchl za hranice Egypta, a tam se oženil s dcerou knížete oné země.

Stalo se, že křik utiskovaných Židů pronikl až do nebe k židovskému Bohu.

Mojžíš pásl stáda u hory Oreb. Tam se mu zjevil Bůh v podobě ohně a z něj zvolal: „Mojžíši!"

Ten odpověděl: „Zde jsem."

Hlas řekl: „Já jsem Hospodin, židovský Bůh. Viděl jsem trápení svého lidu a znám jeho bolest. Proto jsem sestoupil, abych je vysvobodil z egyptských rukou a odvedl je odtud do zaslíbené země. Pošlu tě k faraonovi a vyvedeš Židy z Egypta."

A Bůh mluvil dál: „Jdi s židovskými vůdci za faraonem a pověz mu: ‚Potkal se s námi Hospodin, Bůh Židů; chceme jít na poušť a tam mu obětovat.' Vím, že vám to faraon nedovolí, ale budu Egypťany trestat a propustí vás."

Nyní jsme začali práci s textem trochu jinak – vrátili jsme se k tomu, co jsme předvídali po přečtení prvního textu a shrnovali si, jaké předpovědi se vyplnily a jaké ne. Toto mi pomohlo vidět, nakolik žáci text chápali. Následně jsme opět společně četli shrnutí a předpovědi pro další pokračování příběhu.

Poté žáci dostali ke čtení další část s informací, že nyní již budou předvídat konec příběhu, takže je třeba jej nějak ukončit.

Text č. 3:

Bůh domluvil, hořící keř zhasl a Mojžíš se vydal se svou ženou a syny do Egypta.

Bůh jim poslal vstříc Mojžíšova bratra Árónа. Spolu shromáždili všechny židovské

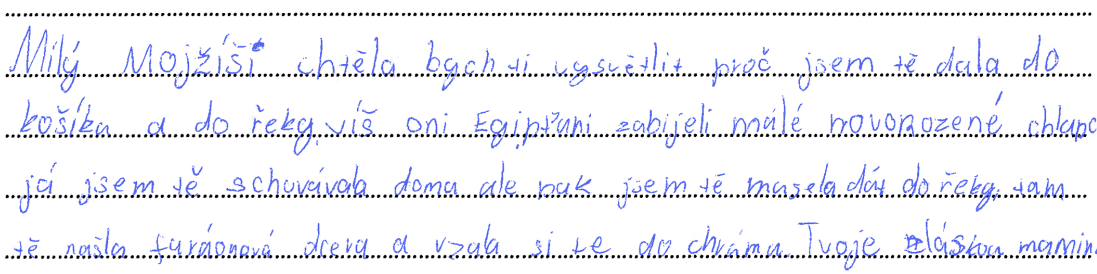

Milý Mojžíši chtěla bych ti vysvětlit proč jsem tě dala do košíka a do řeky, víš oni Egipťani zabijeli malé novorozené chlapce já jsem tě schovávala doma ale pak jsem tě musela dát do řeky, tam tě našla faráonová dcera a vzala si te do chráma. Tvoje zlásku maminka,

vůdce, kteří uvěřili, že Mojžíš mluvil s Bohem a že Bůh viděl jejich trápení.

Poté se vydali za faraónem se slovy: „Židovský Bůh říká: ‚Propusť můj lid, aby mi na poušti obětoval!'" Faraon se jim vysmál: „Kdo je Bůh Hospodin, abych ho poslechl? Neznám ho a Židy nepropustím!" A vydal příkaz, aby byla Židům navýšena práce.

Bůh tedy začal bít Egypt deseti těžkými ranami.

Árón vztáhl ruku s holí a voda v řece se proměnila v krev. Ale faraon Židy nepropustil.

Árón vztáhl ruku s holí a z řeky vylezlo množství žab. Faraon tehdy zavolal Židy: „Modlete se k Bohu. Když žáby zmizí, propustím váš lid, aby mu obětoval." Ale když se tak stalo a žáby zmizely, faraon slib nesplnil.

Tehdy udeřil Árón holí do prachu, a ten se proměnil ve hmyz a soužil lidi i dobytek. Faraon však neposlechl.

Pak nechal Hospodin zaplavit egyptskou zemi množstvím různých červů.

Poté poslal Bůh na dobytek těžký mor a uhynulo mnoho koní, oslů a jiných zvířat, ze stád Židů nezašlo ani jediné zvíře, ale faraon Židy nepropustil.

Bůh seslal na Egypťany ohavné vředy, ani teď však faraon neustoupil.

Potom nastalo strašlivé hřímání, déšť a krupobití, jaké v Egyptě ještě nikdy nebylo, na polích zemřelo mnoho dobytka a lidí, obilí bylo potlučeno a stromy zlámány. Ale faraon Izraelity nepropustil.

Přilétly kobylky, které přikryly povrch země, sežraly vše a v celém Egyptě nezůstalo nic zeleného ani na stromech, ani na poli. Ani to však faraona nepřesvědčilo.

Faraon Židy nepropustil ani když nastala na tři dny úplná tma a všichni Židé měli v příbytcích světlo.

A tak na egyptskou zemi přišla nejhorší, desátá rána.

Opět jsme se vrátili k tomu, co jsme předvídali po přečtení druhého textu. Následně jsme si shrnuli třetí část a zapsali, jaké jsme očekávali zakončení. Stále jsem vše zaznamenával na tabuli. Zvláštní pozornost jsme věnovali tomu, jaká mohla být ona desátá, nejhorší rána. Žáci projevovali velkou fantazii, co by se mohlo stát ještě horšího, a tak padalo mnoho návrhů.

Následně jsem žákům přečetl kousek textu (viz níže) a pustil další část filmu *Princ egyptský*, a to od chvíle, kde končila píseň až po převedení Židů skrze Rudé moře (časový úsek filmu 1:19:00–1:25:00). Film jsem ještě přerušil ve chvíli, kdy byli Židé obklíčeni Egypťany a před sebou měli moře, a opět jsem se zeptal, co se asi stane dál. Žáci odpovídali velmi živě, byli do děje opravdu vtaženi.

Učitelovo zadání pro RAFT:

Role (kdo)	Adresát (komu)	Forma (jaký text)	Téma
Mojžíš	Faraón	Žádost	Žádost, aby faraón propustil Židy z Egypta.
Matka	Mojžíšovi	Dopis	Dopis Mojžíšovi s vysvětlením, proč ho posílá pryč.
Sfinga	Lidem do budoucnosti	Popis	Popisuje, co se děje v Egyptě.
Faraón	Mojžíšovi	Vysvětlení	Píše vysvětlení, proč nemůže pustit Židy z Egypta.

Text přečtený před puštěním filmu:
Bůh ústy Mojžíšovými nařídil Židům, aby čtrnáctého dne toho měsíce připravil každý hospodář k jídlu beránka a jeho krví pomazal dveře příbytku. Večeři pak měli všichni sníst rychle, být oblečeni, mít obuv na nohách a hůl v ruce, neboť té noci je Bůh vyvede z Egypta.

A o půlnoci prošel anděl smrti po egyptské zemi a pobíjel všechno prvorozené (nejstaršího syna či dceru) od syna faraonova, přes prvorozeného potomka děvečky, až po prvorozené mládě zvířat. Vstali všichni Egypťané a všichni naříkali, neboť nebyl dům, kde by nebyl mrtvý, kromě židovských příbytků.

Té noci vyšli Židé z Egypta. V čele šli Árón a Mojžíš. Bůh je vedl cestou přes poušť, která se rozkládá při Rudém moři.

Reflexe

Nejprve jsme se vrátili k pěti otázkám z evokace. Procházeli jsme jednotlivá tvrzení a žáci sami sdělovali, zda byla předvídána správně, či zda se myšlenka ukázala jako neplatná.

Pro konečnou část reflexe jsem zvolil metodu *RAFT*, ovšem pokusil jsem se o malou obměnu, která se ukázala jako šťastná volba – nabídl jsem žákům možnost, aby si vymysleli vlastní zadání, tedy roli, adresáta, formu a téma. Žáky to velmi bavilo a později podle vlastního zadání ochotně psali. Přidal jsem ještě svou nabídku čtyř zadání, žáci tedy měli celkem osm různých možností, jak text napsat.

Na samotný závěr několik dobrovolníků text přečetlo.

Reflexe učitele

Celou lekci jsem připravoval s tím, že se budu pohybovat na hraně toho, co žáci dokáží, a to jak v rovině čtenářské, tak pisatelské. Byl jsem připraven jim dopomáhat, ale nakonec se ukázalo, že to nebylo třeba. Žáci četbu poměrně složitého, a přes veškeré krácení dlouhého textu, zvládli výborně. Při shrnování textu jsem je musel vést k tomu, aby byli stručnější, měli tendenci psát obsáhle. Předvídání je vyloženě bavilo a nedělalo jim žádný problém. Stejně tak se ukázalo, že dobře pochopili text a při vyhodnocování předpovědí bezpečně věděli, co se událo a jaké předpovědi se ukázaly jako neplatné.

Výborně si poradili i s *RAFTem*. Překvapilo mě, jak vyspělé texty vznikly. Většina žáků psala *RAFT* podle návrhů od spolužáků. Díky tomu bylo jasné, že hlavní cíl hodiny byl naplněn.

Strašidelný příběh

Gabriela Rákosníková, ZŠ Větrník, Čelákovice

Naše škola se jmenuje Větrník. Každý rok pořádáme celoškolní projekt s názvem *Strašidla ve Větrníku*. Za normální situace děti od rána hopkají po škole ve strašidelných kostýmech, odpoledne je věnováno hrám na dvorku, večer přicházejí i rodiče a jdeme průvodem se světýlky až k Labi, kde zapálíme svíčky na lodičkách z ořechů. Tentokrát jsme alespoň část programu realizovali on-line. Žáci celý týden pracovali na svém hororovém textu.

Pondělí

K evokaci jsem v pondělí použila text z *Hororové čítanky*. Přečetla jsem dětem příběh *Děti, ticho!* To jsem si trochu troufla, neb druháci se opravdu báli, ale zároveň je to vlastně moc

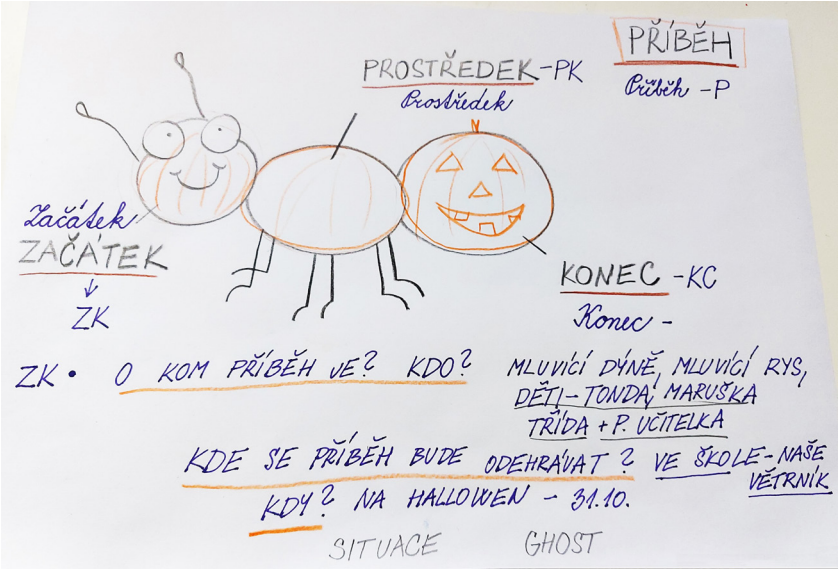

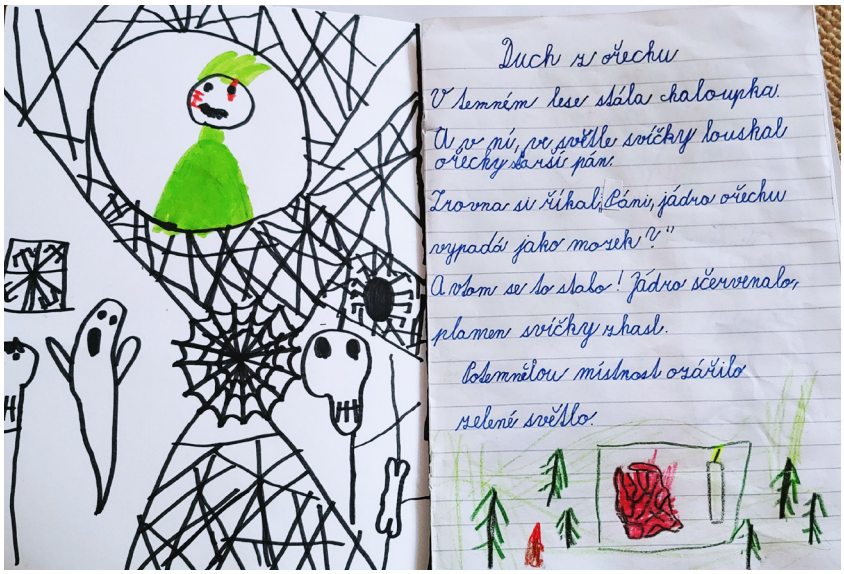

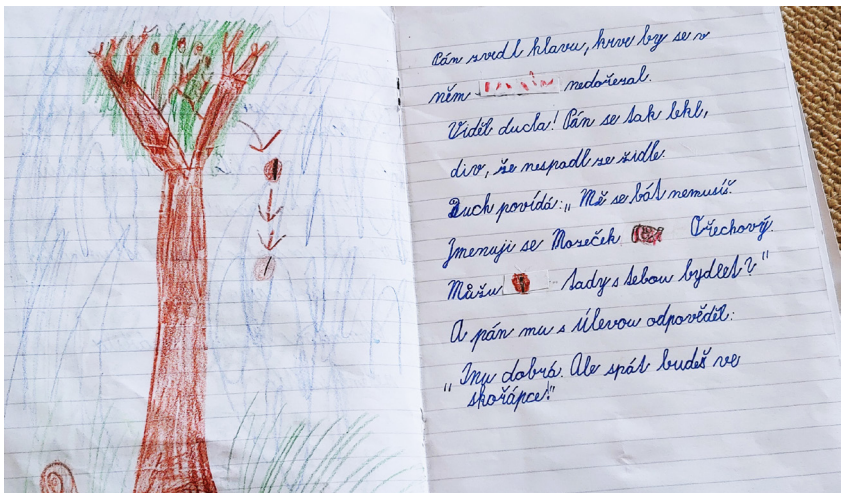

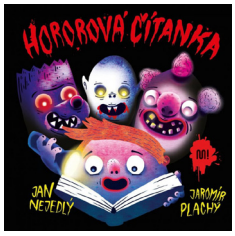

lákalo. Vzpomněla jsem si hned na svoje dětství a na „černou ruku".

Středa

Ve středu proběhla on-line dílna psaní, kde jsem modelovala a vysvětlovala části příběhu. Společným brainstormingem jsem s dětmi do příběhové housenky zapisovala, co by mělo být na začátku, co uprostřed a co na konci příběhu. Žáci pomocí vizualizéru viděli vše, co dělám.

Po modelování už byl čas otevřít téma: *Strašidelný příběh*. Žáci ho vymýšleli nejprve společně. Diktovali mi své představy a já je zapisovala do příloh z materiálu *Píšeme příběh*. Bylo velmi obtížné zachytit všechny myšlenky a dát je do jednoho příběhu, což byl můj záměr. Žáci velmi rychle zjistili, že příběh společně napsat nejde. Každý chtěl totiž uplatnit svou myšlenku, někteří se rozčilovali. Reagovali zcela přirozeně a prosili, aby si mohli každý napsat příběh svůj.

Bylo vyhráno…

Následovalo zadání samostatné práce a odeslání příloh z materiálu *Píšeme příběh* do Google učebny:

Moje čarodějnická kniha
Příběh má mít tři části:
1. začátek: O kom je příběh?
2. prostředek: Co se stalo?
3. konec: Jak příběh skončil?
Příběh si po sobě přečti, zkontroluj, oprav chyby a nakresli ilustrace.

Ve výtvarné výchově bylo úkolem příběh ilustrovat a navrhnout přední a zadní stranu čarodějnické knihy. Ve čtení si měli žáci natrénovat hlasité čtení svých příběhů.

Pátek

V pátek proběhla on-line hodina ve strašidelných maskách a žáci četli své příběhy. Ty poté odevzdali do Google učebny. Pro dokreslení posílám i týdenní plán a vše, co děti na tento týden dostaly.

Nyní mám ve třídě pestrý materiál od mimořádně nadaných dětí až po děti s SPU. Úkol zvládly všechny.

[Zdroje: Nejedlý, Jan. *Hororová čítanka*. Ilustroval Jaromír Plachý. Praha: Meander, 2019. ISBN 978-80-7558-078-8.
Evans, Marilyn, Moore, Jo Ellen a Sorg, Leslie. *Píšeme příběh: 1.–3. třída*. Druhé vydání. Ilustroval Jo Larsen a Don Robinson, přeložila Kateřina Šafránková. Dobříš: Šafrán, 2015. ISBN 978-80-905978-4-6.]

Jamboard

Hana Ošťádalová,
ZŠ Trnka, Dobříš

O existenci Jamboardu jsem se dozvěděla na jednom z on-line seminářů, se kterými se na podzim roztrhl pytel. Jelikož jsme si už při jarní pandemické vlně zvolili Google platformu a on-line výuku jsme měli nějakým způsobem zajetou, byl čas experimentovat. Jamboard musí zaujmout na první pohled každého, kdo se s ním setká. Nejinak tomu bylo i u mě. Velmi snadná obsluha této aplikace a množství způsobů využití si brzy získalo velkou většinu našeho učitelského sboru. Nejprve jsem měla tendenci nahradit jím doposud využívaný Whiteboard – tedy tabuli, prostřednictvím níž jsme psali diktáty, desetiminutovky nebo jiná rychlá sdělení. Jamboard má ale mnohé jiné přednosti, jako je přidávaní textových polí, barevných lístečků s textem, vkládání obrázků, geometrických tvarů, různé volby pozadí, a to vše v mnoha vrstvách. Pomocí tohoto nástroje tedy můžete děti seznamovat s novým učivem i procvičovat a prohlubovat to, co už umí. To vše lákavou formou, kdy děti různé objekty přemisťují či samy vytvářejí.

Díky Jamboardu můžete vytvářet nástěnky, myšlenkové mapy, různá cvičení na principu třídění a rozřazování, získávat zpětnou vazbu pomocí otázek, vytvářet hry na principu „Riskuj“, vysvětlovat např. algoritmy početních operací, nechat doplňovat cvičení a mnohé další. Je vhodný i při skupinové práci, protože na jedné stránce může pracovat více dětí. Na internetu je možné si zdarma stáhnout některé šablony, které vás samy nabádají k různorodému využití.

V první řadě je určitě nutné nechat děti, aby si Jamboard pořádně osahaly a zkusily, co vše je v něm možné. A v neposlední řadě si stanovit pravidla pro práci v něm (např. nezasahovat do slidů jiných, nemazat stránky). Důležité je zmínit, že autor Jamboardu si pak sám volí, s kým ho bude sdílet a jaká oprávnění mu umožní. Učitel tedy může nechat děti jenom nahlížet, pokud ho využívá jako tabuli, když vysvětluje nějaký algoritmus, např. násobení pod sebe, nebo jim umožní editovat, když po dětech chce, aby samy něco vytvářely, přesouvaly atd.

Ráda bych ještě vyzdvihla možnost vytvořit kopii pro každého žáka zvlášť tak, aby každý mohl pracovat na svém Jamboardu a neměl možnost nahlížet ke spolužákům. Tak můžete vytvořit individuální pracovní list nebo řadu úkolů pro každého žáka zvlášť.

Stránka pro konkrétního žáka. Úkolem je přiřadit podstatná jména ke vzorům.

Hotová a ohodnocená práce.

Ohodnocená myšlenková mapa na téma pravěk.

Osobní krizový plán v třídnické hodině

Kateřina Šmahelová, ZŠ Trnka, Dobříš

Kontext: 6. třída, 16 dětí ve třídě + asistentka

Proč jsou pro mě třídnické hodiny důležité?

I přes překážky, které nám klade distanční výuka, jsou pro mě třídnické hodiny důležité, mnohdy důležitější než v prezenční práci. V ZŠ Trnka jsou pevně ukotveny v rozvrhu a na 2. stupni probíhají jednou týdně, uzavíráme jimi školní týden.

Často si pokládám otázku, jak třídnickou hodinu nejlépe v on-line výuce vytěžit, jakým tématům dát přednost, jak neztratit drahocenný čas, jak našlapovat opatrně vzhledem ke vzdálenosti, která nás rozděluje.

V březnu jsem začala mezi dětmi vnímat narůstající frustraci z celosvětové situace, z nouzového stavu v ČR a obecně z distanční výuky. Jako vždy na tom nejsou všechny děti stejně, míra sociální izolace a nepohody dětí má u většiny proměnlivý průběh (někdy je lépe, jindy hůře). Některé děti ve třídě se však propadají stále hlouběji do osobní nepohody a ke školní práci nejsou motivované. Proto jsem se rozhodla třídnickou hodinu věnovat tvorbě osobního krizového plánu.

Co si připravím před hodinou?

- JPG obrázek Slidu z Google Prezentace s plánem hodiny k úvodnímu sdílení (ze šablony Google Prezentace)
- Společný Jamboard pro sdílení dnešního rozpoložení
- Mentimeter s otázkami k evokaci
- Jamboard s „osobním krizovým plánem" pro každého žáka, přístup má jen daný žák, třídní učitelka a asistentka
- Příprava Google Meet Breakouts Rooms (4 oddělené místnosti, jeden hlavní Meet)

Cíle:

- Žáci sdílejí své rozpoložení.
- Uvědomí si vlastní pohodu/nepohodu.
- Hledají a sdílejí strategie, co dělat v případě osobní nepohody, na koho se obrátit, kde hledat či obnovovat pocit bezpečí.

Třídní učitel:

- Ujistí žáky, že se mají na koho obrátit.
- Ví, jaké strategie zaujmout v případě osobní krize.

Plánovaná časová dotace: 60 minut

Průběh on-line třídnické hodiny

Úvod

Na začátku každé hodiny vždy nejprve sdílím s celou třídou plán hodiny jako JPG obrázek, který současně čtu, případně doplňuji. Žáci mají možnost se doptat na nejasné body programu.

Následuje „budící" aktivita. Žák, který měl v nejbližší době ke konání Meetu naposledy zmrzlinu, vybírá, jak se pro dnešní Meet „upravíme". Vyhrává Alžběta (zmrzlinu měla včera): máme všichni přinést míč. Do jedné minuty jsou všichni zpět před obrazovkami a rozmanitost míčů je veliká. Přes některé overbally žáka ani nevidím.

Zcela probuzení přecházíme k aktivitě, kterou zařazuji napříč předměty, jež vyučuji. Vždy provedeme jednu z forem rychlého sdílení, jak

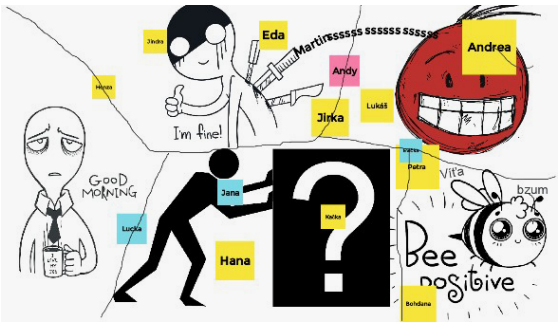

se dnes máme. Dnes jsem vytvořila Jamboard s kreslenými obrázky. Děti přiřazují svá jména k jednotlivým obrázkům na základě mé otázky: *S čím jste dnes do Meetu přišli?* Je dovoleno dávat jména i na rozhraní.

Téměř polovina dětí dnes využila následného prostoru pro sdílení a vysvětlily umístění svého jména na obrázku.

Evokace

Evokaci zahajuji nalákáním dětí do tématu osobní krize: *Všimla jsem si, že poslední dobou, jak se zase zpřísňují podmínky, jsem často naštvaná. Nemám moc času na sebe, a navíc ho nemohu trávit, jak chci. Zjistila jsem, že mě štve opravdu hodně věcí, asi nejvíc, že teď nemohu vidět sestry a jejich rodiny – říkám si často, co asi štve vás? Mám doma jen mladší děti. Mám své tipy, co by to mohlo být. Ale jistá si nejsem.*

Společně následně sdílíme přes aplikaci Mentimeter, kde žáci odpovídají na dvě otázky:

1. *Co mě na covid době nejvíc, ale úplně nejvíc štve?*
2. *Co bys chtěl/a mít zase povoleno jako první?*

Po sdílení prvního obrázku z Mentimetru se strhává spontánní diskuze na téma: *Může za současnou situaci v ČR premiér Babiš nebo neukázněnost obyvatel?*, ve které se ukazuje potřeba moderátora. Roli přijímám a nechávám diskuzi bez mých komentářů probíhat 10 minut. Poté ji ukončuji a nabízím rychle vytvořený Jamboard pro případnou potřebu písemně se vyjádřit k tomuto tématu po skončení hodiny.

Práce na osobním krizovém plánu

Po mém hlasitém přečtení výsledků Mentimetru pokračuji dál: *Myslím, že nejen já, možná i vy jste někdy naštvaní, neklidní, už frustrovaní, ale já zjistila, že jsou věci, které mi pomáhají. Teď zkusme vyšťourat, co pomáhá vám. Když se budete zadání věnovat usilovně, zjistíte, co vám pomáhá, co vám dělá dobře, kde najít klid.*

Zadání na Jamboardu má tři stránky (třetí strana je dobrovolná). Mezi řečí upozorňuji na telefonní čísla pomoci. Následuje 10 minut samostatné práce.

Poznámka: *Můj osobní krizový plán* v celé jeho podobě jsem převzala z dostupných zdrojů od organizace *Nevypusť duši*: https://nevypustdusi.cz/infografika/?_gallery=gg-1-163.

Ukázka práce jednoho z žáků:

Na dalších 10 minut se žáci přesouvají do jednotlivých místností na Meetu, kde ve čtyřčlenných

skupinkách sdílí vše, co z osobního krizového plánu chtějí probrat. Skupiny jsem rozdělila s ohledem na pocit bezpečí podle preference dětí z prezenční výuky. Na začátku skupina určuje mluvčího, který po návratu do hlavního Meetu sdělí minimálně jednu strategii pro zvládání osobní nepohody, na které se skupinka shodne.

Mou rolí je být nyní tichý pozorovatel.

Závěr a reflexe

Po uplynutí stanoveného času se scházíme opět v hlavní místnosti, kde mluvčí jednotlivých skupin sdílí strategie k zvládnutí osobní krize.

Následují již pouze věcné informace k rozvrhu a změnám příštího týdne. Loučíme se s těšením na víkend.

Dle samostatné práce na Jamboardu žáky do pocitu, že „je toho na mě moc" přivádí práce do školy, vládní nařízení omezující pohyb a setkávání lidí, rodinná situace (finanční situace, krize a onemocnění, strach o blízké), únava.

Jako nejčastější strategie zvládání osobní nepohody žáci uvedli např. čtení, hra Minecraft, jít ven/na zahradu/s kamarádem, písničky, povídat si se sestrou/kamarádkou/kamarádem, poslech audioknih, jídlo, hra na telefonu se sestrou, trampolína, procházka se psem, film, seriál, spaní, ježdění na kole. Důležité pro mě bylo zjištění, že každý žák má minimálně tři strategie, které používá pro zvládání těžkých situací.

Žáci uvedli osoby, na které se mohou obrátit ve chvílích osobní krize: rodiče, kamarády, sourozence, prarodiče, učitelku. Stěžejní pro mě byla informace, že se každý žák má na koho obrátit.

V následující třídnické hodině jsem se k tématu na chvilku vrátila. Nejprve s díky, že mi tipy žáků pomohly ve zvládání mé vlastní nepohody. Častěji se věnuji poslechu hudby, zkusila jsem běh, vaření. Následně žáci vyplňovali Mentimeter s otázkou: *Využil/a jsem staré či nové tipy od spolužáků, abych se cítil/a lépe?* Škála ukázala, že děti strategie aktivně využívají. Na následný dotaz, zda někdo vyzkoušel něco nového na základě minulé hodiny, se přihlásili čtyři žáci.

Bloggerské okénko

Jana Zajícová,
ZŠ Trnka, Dobříš

Co se vám vybaví, když se řekne slovo *blog*? Četli jste někdy nějaký? Zaujala vás grafika? Publicistický styl autora? Nebo přehledná struktura?

S postupující distanční výukou hledám nové cesty, jak zaujmout své žáky. Zároveň jsem se díky distanční výuce začala hlouběji nořit do tajů technologií a více využívám jejich možnosti. „Tohle jsem vždycky chtěla umět," říkám si a už plánuji, jak know-how z distanční výuky využiji v časech, kdy se budeme s žáky nejen moci vidět tváří v tvář, ale kdy se také budeme moci třeba obejmout nebo hrát kontaktní hry.

Jaká byla má cesta k blogu ve škole? Před rokem jsem objevila kurz *Jump Start Basic Course*. Nabízí osvojení 10 technologických nástrojů ve výuce (podcast, QR kódy, padlet, natáčení obrazovky, hyperdoc atd.) Mezi jinými osvětluje i umění, jak vytvořit a spravovat blog. Další kapkou inspirace byl podcast od Jennifer Gonzalez *A Few Creative Ways to Use Student Blog* (*Jak využívat blog ve výuce*). Na materiálech této autorky oceňuji, že nesdílí čistě technické ovládnutí daného nástroje, ale nabízí praktické a konkrétní tipy, kde a za jakým účelem jej zařadit do výuky. Nabízí možnosti a otvírá tak pedagogické oči.

Formát blogu mi učaroval. Poté, co jsem si zkusila jeden vytvořit a zachytit na něm své

pokroky při učení se jednotlivým IT nástrojům, jsem začala vyhlížet příležitost, kdy jej využít se svými sedmáky. Jsem vlastně nadšená, že mi distanční výuka dává příležitost posunout se do 21. století. Naši žáci dávno ovládají mnoho IT nástrojů, pohybují se na sociálních sítích a já měla dlouho pocit, že jsem daleko za nimi. Teď s nimi držím krok a umím využít jejich prostředky a jejich jazyk pro naše společné učení.

Vyhlížení příležitosti začalo mít konkrétnější obrysy – přemýšlela jsem o tom, jak do virtuálního prostoru přenést sdílení o přečtených knihách ve třídě. Nabízel se padlet, ale pro moje účely se nehodil. Není možné tady třídit do kategorií, při delším příspěvku se musí složitě rolovat a neobjeví se celý příspěvek najednou, vše je na jedné obrazovce a musí se přejíždět doleva a doprava, nahoru a dolů. Není to ani pohodlné, ani příjemné. Není to vhodný nástroj pro narůstající objem přečtených knih pro celou třídu. Chtěla jsem médium, které bude pro žáky vizuálně lákavé a kde se budou moci jednoduše pohybovat a orientovat. Zároveň jsem si představovala platformu, kam budou přispívat všichni ze třídy. V distanční výuce se snažím ještě více než dříve hledat možnosti, kde budou děti spolu, kde mohou vzájemně reagovat na své myšlenky, na svou práci a kde budou mít „pocit" kontaktu a komunity.

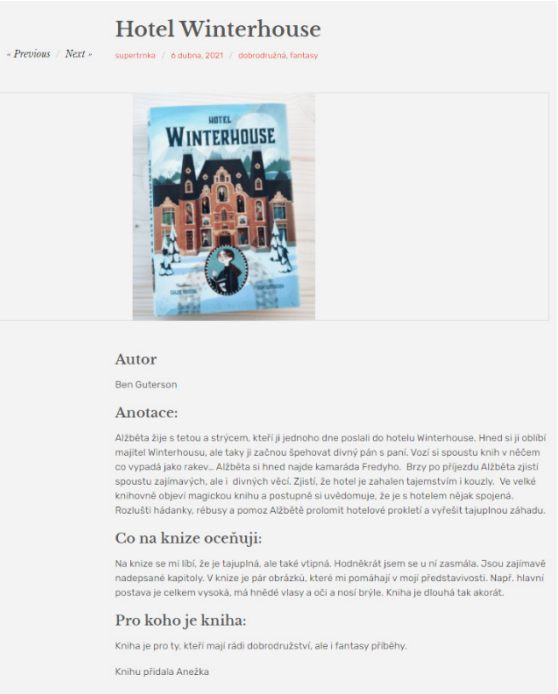

Mým potřebám vyhovoval *Edublogs.org*. Několik hodin jsem zkoumala různé šablony pro blog. Mnou zamýšlený blog je vlastně třídní portfolio a tomu jsem podřídila i výběr šablony. Blog jsem vytvořila (je přístupný pod heslem) a dala na něj několik svých prvních příspěvků. Nejprve jsem uvažovala o tom, že by studenti hned psali přímo na blog. K tomu bych ale

1. Název	Příběhy o Karlu IV.
2. Autor	Martina Drijverová
3. Žánr	Naučná literatura
4. Anotace neboli krátká charakteristika (Minimálně 8 rozvitých vět! Pokud je to náročné, využij dobrovolný meet a moji pomoc!)	Proč Karlovi IV. říkali Otec vlasti? Co vlastně pro Čechy udělal, že je tak slavný? Kdy se oženil? Kolikrát se oženil? Tohle všechno a mnohem více, si přečtete v této knize. Nezajímá vás naučná literatura? Tak tohle je pro vás. Tahle kniha je napsaná formou příjemných příběhů na způsob příběhové knihy.
5. Co na knize oceňuji, co se mi na knize líbí (minimálně 4 rozvité věty)	Líbí se mi, že je to příběhové ale zároveň naučné. Jsou tam snad všechny informace, které se o Karlovi IV. ví. Je to obrázková kniha. Já osobně obrázkové knihy moc nemám rád, ale díky těmto se dokážu více do příběhu vžít, víc si to dokážu představit.
6. Pro koho je kniha určena. (napiš větou)	Kniha je určena pro ty, co znají, ale i neznají Karla IV. a chtějí se něco o něm naučit.
7. Kdo knihu přečetl (napiš větou)	Knihu jsem přečetl já, Filip.

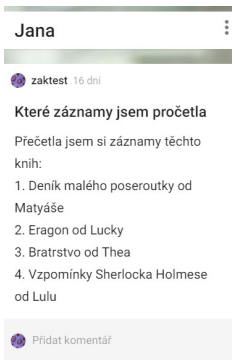

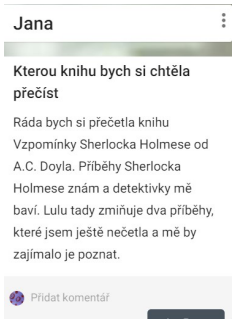

potřebovala několik dalších hodin zkoumat, jak fungují studentské účty a jak je zabezpečit. Musela bych také natočit videa, kde bych je učila, jak se na blog přihlásit, jak vkládat obrázky a spoustu dalších věcí. Ty hodiny jsem neměla. Rozhodla jsem se tedy, že sedmáci příspěvky napíší a já je pak na blog vložím.

Poté následoval důležitý krok – nadchnout budoucí blogery pro tuto geniální myšlenku! Ve třídě by to bylo snadné. Nasadila bych svůj výraz: „To budete koukat, do čeho se pustíme!“ a na konci promluvy by následoval ten: „Má snad někdo ještě pochyby o tom, jak je to báječné?“ Ale na dálku? Své úsilí a energii jsem vložila do videa a učinila jej součástí zadání pro asynchronní lekci. A zároveň jsem doufala, že bude dostatečně lákavé. Sestavila jsem osnovu – tabulku, kterou studenti vyplní, a já z ní pak překopíruji příspěvky na blog. Zároveň proběhlo přes Google Formuláře hlasování, jak se blog bude jmenovat a co by měl vyjadřovat.

Žáci zápisy napsali (ano, některé byly vtipné, výstižné, šťavnaté, u dalších bylo potřeba upozornit na správnou stylistiku, pravopis, doplnit fotky knihy…) a já jsem je vložila na blog.

Aby mohlo dojít i k efektu vzájemného propojení napříč třídou, věnovala jsem jednu z dalších asynchronních hodin prohlídce blogu. Poslala jsem žáky na blog a zadala jim několik úkolů:

- *Které záznamy jsem pročetl/a?*
- *Kterou knihu bych si chtěl/a přečíst?*
- *Který zápis oceňuji?*

Kam se posunout dál? Příště už nechám žáky komentovat záznamy knížek přímo na blogu do komentářů. Opět jim k tomu dám návodné otázky. A naučím je blogovat přímo na blog.

Co mi tato zkušenost dala? Za prvé mě to celé prostě bavilo. Bylo to nové a neokoukané. Za druhé jsem byla překvapená, s jakým zájmem se žáci do práce pustili a s jakým zájmem si pak vzájemně četli záznamy. Za třetí mám radost, že jsme se posunuli a používáme další užitečnou platformu.

Tato zkušenost mě utvrzuje v tom, že má smysl zkoumat nové věci a učit se je. Stejně jako k tomu lákáme naše děti ve školách.

[Zdroje: https://www.cultofpedagogy.com/student-blogs/, https://cultofpedagogy.teachable.com/p/jumpstart, https://spomocnik.rvp.cz/clanek/22280/BLOGOVANI-VE-SKOLE.html, https://kovarikova.edublogs.org/page/2/, https://kovarikova.edublogs.org/pravidla-a-tipy-blogovani/]

Do knihovny

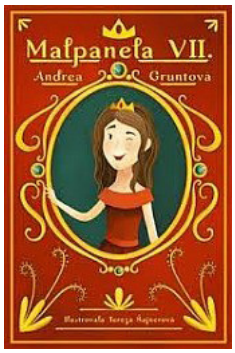

Andrea Gruntová: *Malpanela VII.*
Vydala Andrea Gruntová, Líbeznice 2020

Při čtení jsem se rázem přenesla do svých deseti let. Princezničky jdou do školy! Jak moc se liší jejich začátek školního roku od toho mého! Ale pak zažívají podobné příhody jako já ve své škole! Aha, taky jsou tam některé bohaté a Malpanela je chudá, a tak na ni koukají skrz prsty. To je jako u nás ve řídě, když si mě holky se značkovou flískou divně prohlížejí, protože jsem jim řekla, že mikinu mi ušila maminka. Ale Malpanela má i kamarádky, které na tohle vnější pozlátko nehledí a spíš jí fandí, aby se jí podařilo zjistit informace o její babičce.

Mezi princeznami v nové škole je pouze Malpanela tou jedinou žákyní, která se potřebuje nachystat na skutečné vládnutí. Z nabízených předmětů může upotřebit snad jen dvorskou etiketu a chování k poddaným. Poutavá je pro ni volitelná hodina jízdy na koni. Ona totiž jízdu koňmo ovládá skvěle. Navíc chová poštovní holuby, aby měla spojení se svým velmi

vzdáleným domovem. My se při čtení dozvíme, jak se poštovní holubi vlastně cvičí a jak brzy se kvůli tomu musí vstávat.

Malpanela je sice princezna z nejmenšího království a je chudá, zato je nápaditá a dost chytrá. Jedná velmi otevřeně, někdy až příliš, čímž si způsobí dost nemilou chvíli, která se však kupodivu ukáže také pro něco dobrá. Ví, že bude vládnout svému malému království, proto by si přála mít jinačí předměty. Hodiny nauky o odívání mohou být zajímavé, ale spolu s vyšíváním a tancem jí ke schopnostem, které by měla nabýt jako vládce země, nijak významně nepomohou. Na sousedním Hrádku je podobná škola pro prince, budoucí krále. Tam by to pro Malpanelu bylo jistě zajímavější – mladíci se tam učí šermovat! To je u dívek pouze nepovinný předmět, na který se však Malpanela samozřejmě ihned zapíše. Cestovat na Hrádek se nesmí, přesto to Malpanela udělá. Nu, i nám se v životě často stane, že nějaké pravidlo porušíme. Co nás k tomu vede? A co k tomu vedlo Malpanelu? To se dozvíme, stejně jako proč se jednou princezny dokonce i popraly.

Četba tohoto příběhu výrazně obohacuje slovní zásobu čtenářů. Docela často se tu vyskytnou slova, která v našem světě znají a užívají jen odborníci, například ti, kteří se věnují šermu nebo jízdě na koni.

V příběhu je několik situací, které nejsou na na první pohled nijak zvláštní, ale které nás nenápadně vychovávají. Například když jedna princezna ocení druhou za její velmi srozumitelnou mluvu, kterou rázně usadila rozhádané princezny z opačného konce jídelního stolu. Nebo se tu vyskytne dívka, která vůbec nemluví. Proč, to poznáme docela brzy a může z toho být zajímavé pátrání po tom, jak něco takového prožíváme my sami, když máme podobné, i když jinačí trápení.

Snad jediné, co by mohl některý čtenář postrádat, je šňůrka na založení. Ovšem papírová záložka s barevným obrázkem princezny je důstojnou náhradou, navíc patří opravdu jen této knížce.

Kniha v pevné vazbě s textem na křídovém papíru a příjemnými obrázky, které nejsou princeznovsky přeslazené, obsahuje příběh, jejž nemusíme vnímat jen jako pohádku. Podobně mohou prožívat školní dny i docela nekrálovské děti.

Milým překvapením je, že tato knížka má svoji webovou stránku. Na www.malpanela.cz si můžete přečíst celou první kapitolu z knihy i pár slov o autorce a ilustrátorce. Bonusem ke knize je autorčino zpracování lekcí pro děti prvního stupně, které bude jistě zajímat čtenáře-učitelky znalé metod kritického myšlení. Návrhy jednotlivých lekcí si samozřejmě mohou upravit na míru své třídě.

Roald Dahl: *Danny, mistr světa*
Nakladatelství Euromedia Group – Knižní klub, Praha 2008

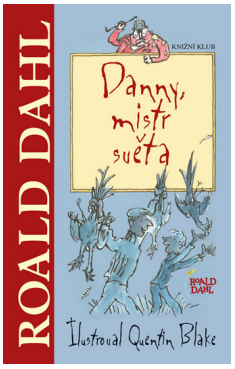

Hned na počátku se na černobílých obrázcích seznámíme se šesti postavami příběhu. Z úsměvu na Dannyho tváři můžeme usuzovat, že nás čeká něco radostného. A je to tak. Ale nejen tak. Danny vypráví o sobě a o svém otci a zpočátku je to velmi poklidné povídání o tom, jak spolu žijí v maringotce poblíž benzinové pumpy. Táta tankuje lidem do aut benzín a v přilehlé dílně také auta opravuje. Danny mu od malička pomáhá. Otec o syna pečuje téměř od narození, neboť matka zemřela, když byly Dannymu čtyři měsíce. Za svitu petrolejky vypráví táta Dannymu pohádky, které si sám vymýšlí, a nejvíc v kurzu je jedna, která měla asi padesát pokračování. Do školy vzdálené pěšky půl hodiny otec syna doprovází a po vyučování na něj zase čeká. Dannyho táta je velmi zručný a nápaditý. Nestačí, že spolu pouštěli vlastnoručně udělaného draka. Vyrobili a pustili do vzduchu i montgolfiéru. Táta naučil Dannyho mnoha věcem a mnoho věcí okoukal Danny docela sám. Například nám velmi dobře vysvětlí, jak podle úsměvu poznat pokrytce. Jedné noci se Danny probudí a zjistí, že je v maringotce sám. To se zatím nikdy nestalo. Prožívá chvíle napětí, když v noci čeká na schůdcích maringotky, kdy se táta objeví. Pak otec synovi vyjeví své tajemství a pro čtenáře je to nejen krásné vysvětlení toho, co to znamená, když se člověka zmocní vášnivá touha, ale také poznání, jak zajímavě se dají lovit bažanti. Dozvíme se, komu patří skoro všechen pozemek a proč táta chodí pytlačit pouze do Hazelova lesa. Napětí stoupne, když se táta jedné noci vůbec nevrací a Danny se rozhodne úplně poprvé nasednout do bejbinky a řídit ji v noci po silnici. Danny líčí: „Nebudu vám namlouvat, že jsem nebyl zkoprnělý strachy. Byl. A jak. Ale s příšernou bázní se ve mně mísil nádherný pocit vzrušení. Většina opravdu vzrušujících věcí, které v životě podnikáme, nám nahání hrůzu. Kdyby nás neděsily, nebyly

by tak vzrušující.“ A příběh samotný je tedy nejen úsměvný a radostný, ale také opravdu vzrušující, napínavý a skoro detektivní, a toho se účastní nejen otec se synem, ale také vikářova žena s miminkem, ba dokonce i policista. Překvapivý konec se nemusí každému líbit. Ale někdo v tom může vidět i ponaučení – jaké jsou konce, když chceme příliš mnoho. Na každý pád je i konec úsměvný. Celý příběh je krásný chvalozpěv na výborného otce. A proč tátův přítel doktor Spencer označil Dannyho za mistra světa? Souvisí to s množstvím bažantů, které si předsevzali ulovit, a také s pečlivou přípravou rozinek. Určitě budete překvapeni. A pokud se mezi čtenáři objeví rybář, bude ho jistě zajímat, jak doktor Spencer chytá pstruhy bez prutu i bez udice. Ale nejvíce si při čtení oddechnou kluci a holky, protože s trestem, který Danny jednou ve škole schytal, se teď už opravdu žáci nesetkají. Knížka v pevné vazbě má dvě stovky stran s černobílými ilustracemi, sporými, ale výstižnými. Je určena dětem od osmi let, ovšem královsky se u ní pobaví i dospělí čtenáři.

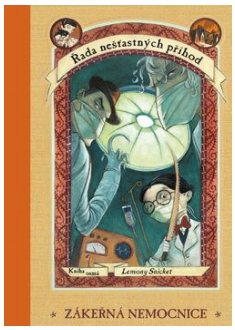

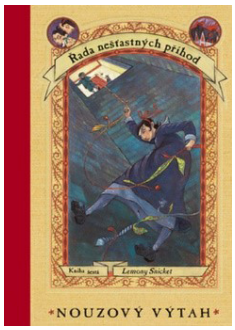

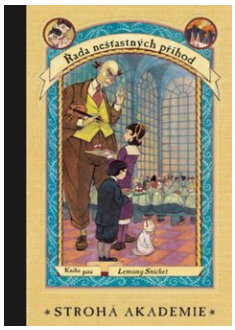

Lemony Snicket: *Řada nešťastných příhod*
Nakladatelství Egmont, Praha 2002

Třináctidílnou sérii vymyslel a sepsal Daniel Handler a uvedl ji pod pseudonymem Lemony Snicket. Je to ukázková řada černého humoru pro děti. Mohou to být nejrychleji přečtené knihy o dvou stovkách i více stran, což může velmi povzbudit váhavé čtenáře. Knížky jsou menšího formátu, v pevné vazbě, dobře se berou do rukou a potěší celostránkovými barevnými ilustracemi, kterých by klidně mohlo být více. Sourozence Baudelairovy hned na počátku prvního dílu potká nejhorší tragédie – jejich dům je zničen a rodiče usmrceni. Je tu však pan Poe a předává je postupně do rukou nejrůznějších starostlivých dospělých, ale nevidí, neslyší, když se mu sourozenci snaží odkrýt Olafovu falešnost. Příběhům rozhodně nechybí ani napětí, ani překvapení a mnohá smutná líčení kupodivu dokážou i rozesmát. Myslím, že mnohým dětem může imponovat nejstarší Violet svou vynalézavostí, její bratr Klaus svou nesmírnou sečtělostí, ale i nejmladší Sunny, která umí tak nápaditě používat svoje silné zuby. Z třinácti knih vybírám jen několik, třebaže o každé z nich by se dala napsat samostatná pasáž. V knize páté s názvem *Strohá akademie* se sourozenci Baudelairovi ocitnou v internátní škole, jejíž motto zní: „Pamatujte, že zemřete.“ Ředitel Nero hrozí absurdními tresty, např.: „Dnes jste tu první den, takže vám přestupek promíjím, ale jestli vás tu ještě jednou zahlédnu, nebudete smět při žádném jídle používat příbory.“ Přestože se v tomto díle seznámí s dětmi, které potkal podobný osud, a velmi se spolu spřátelí, nemůžeme si myslet, i když to tak mnohokrát vypadá, že by snad mohl nějaký úsek jejich života končit, když už ne šťastně, tak alespoň snesitelně. Nikoli. I zde se na konci knihy můžeme jenom těšit na další díl plný podobně hrozných zážitků. Také v tomto díle se dozvídáme něco o Beatrici. Šestá kniha *Nouzový výtah* může být pro mnohé klíčová, protože se zde autor tolikrát zmiňuje o své milované Beatrici, takže čtenáře začne velmi zajímat, kdo vlastně Beatrice je a v jakém je vztahu k autorovi. Také zde pokračuje autor ve vysvětlování cizích slov (např. rezolutně). Vysvětlení velmi často zachází do úsměvných extrémů, což je jeden ze zdrojů úsměvů, které se čtenáři objeví na líci, přestože čte Řadu nešťastných příhod! Když už se autor rozhodne vysvětlovat cizí nebo méně známé pojmy, pak je to proto, že tyto pojmy v příběhu potřeboval nutně použít, aby vysvětlil něco dalšího, například pocity, které se odehrávaly v duších našich hrdinů nebo nepřístojné chování jejich pronásledovatelů. Vysvětluje pojmy mnohdy docela obtížné: infiltrace, anagram, pofidérně, oftalmolog, lepidopterolog, polemizovat, déjà vu. Občas, většinou na velmi napínavém místě, učiní autor odbočku! V osmé knize s názvem *Zákeřná nemocnice* je odbočkou příběh naprosto neuvěřitelný a vzbuzuje úsměv, přestože je vlastně také děsivý. A samozřejmě se tu opět množí zmínky o Beatrici a pokračují i v dalších dílech. Aby si člověk knihu vychutnal, je dobré věnovat pozornost autorově spisovatelskému stylu, schopnosti dávat do souvislosti nečekané věci a jevy, invenci, s níž vymýšlí zápletky, a rozhodně pominout některé nedokonalosti a brát je jako nadsázku, jako například výrobu gumičkového lana, aniž se dozvíme, proč se taková přemíra gumiček objevuje v příručním skladišti nemocnice. Pro mě bylo příjemné toto: Když se sourozencům něco podaří nebo i nepodaří rozluštit, vyřešit, vymyslet, ba někdy dokonce spasit se, i když je to pokaždé jen na chvíli, vždycky se vzájemně oceňují za to, jak kdo k dalšímu pokroku přispěl. Kéž bychom si

Recenze napsala
Kamila Bergmannová

na toto oceňování, jež lze používat každý den, zvykli a zařadili ho jako běžnou zlepšovací součást našich životů! Že každý díl končí nějakým dalším neštěstím, na to už si čtenář zvykl, ale devátý díl s názvem *Masožravý lunapark* končí ještě hrozněji – sourozenci jsou rozloučeni. Nejmladší zůstala v autě v rukou hraběte Olafa a oba starší se ocitli v pusté krajině uvnitř maringotky, kterou za jízdy jeden z Olafových posluhů odpojil od auta. Chytře to tentokrát Olaf nastražil. Nestačím obdivovat nepřebernou šíři autorových nápadů, stejně jako jsem i v tomto díle obdivovala jeho nevšední umění, jak mě dokáže i při popisu nejpříšernějších příhod některými svými podobenstvími, přirovnáními a vysvětlujícími odbočkami nahlas rozesmát. Některým dětem se může zdát, že to není žádná oddechová četba, i když jiné děti ji právě takto klidně vezmou.

Co dělá Prašinu výjimečnou?
Vojtěch Matocha: *Prašina*
Nakladatelství Paseka, Praha 2018

O knižním debutu Vojtěcha Matochy Prašině už jste nejspíš slyšeli. A kromě všech ocenění, která získala, bych jí tímto rád osobně udělil cenu za nejlepší knihu všech dob.

Když mám za sebou formality, chtěl bych vám vysvětlit, proč tuto knihu oceňuji a proč se tento článek jmenuje: *Co dělá Prašinu výjimečnou.*

Krátká odpověď by byla, že skoro úplně všechno. Ale to by nebyl moc dlouhý článek. Mám-li to rozvést, jako první zmíním perfektní akci. Ačkoliv svou představivost považuji za dostačující, mám u mnoha knih problém si zcela jasně představit, co se během akční honičky či jiné scény přesně děje. A právě ten problém se při čtení *Prašiny* vypařil. Všechno jsem si dokázal živě představit právě v ten moment, kdy jsem větu přečetl. Připadalo mi, jako bych sledoval film. Lapal jsem po dechu stejně jako hlavní postavy, srdce mi bušilo tak rychle jako jim. Nic takového jsem nezažil s žádnou jinou knihou, až tedy na její dvě pokračování.

Další v řadě jsou ony hlavní postavy. Vlastně všechny postavy, když tak o tom přemýšlím. Začněme třeba Jirkou s En. Od začátku do konce celé trilogie jsem nepřestal doufat, že by z toho všeho mohli vycouvat a žít šťastně až do smrti. Jejich motivace a osobnosti jsou jednoduché a čtenář s nimi lehce sympatizuje. V první knize jsou zároveň perfektními prostředníky čtenáře pro zkoumání neznámého světa Prašiny. V dalších dvou dílech už jsou jistější, a dokonce bych řekl, že se učí a rostou se čtenářem.

Každá postava má v knize svůj jedinečný charakter a podstatnou roli. Ať už je řeč o příbuzných hlavních postav, nebo třeba náhodných lidech, které potkají, vždycky je jejich rozhovor či jiná interakce tak zvláštně uspokojující a mysteriózní zároveň.

Vezměte si třeba Jirkova dědu. Proč se dávno neodstěhoval? Co má společného se strojem? A hlavně, proč se nechová jako normální děda? Všechny ty otázky čtenářům vrtají hlavou a otáčí za ně stránky. Člověk při čtení dychtí po odpovědích a dostává je v perfektně odměřeném množství. Jinak řečeno, vždycky má čeho se bát.

Můžete mi věřit, když řeknu, že nic podobného jsem ještě neviděl a možná už ani neuvidím.

Každý se chová a mluví, jako by něco skrýval, ale dialogy nepůsobí prázdně a bez informací, právě naopak. Čímž se dostávám k aspektu knih a vlastně i filmů a seriálů, který si osobně užívám ze všeho nejvíc. A tím jsou dialogy, které pan Matocha dovedl k dokonalosti.

Jak už jsem řekl, každá akce je napínavá a autentická, ale to neplatí jen pro akci, ale právě i pro rozhovory postav.

Neříkám, že všechny postavy ve všech knihách by měly mluvit nespisovně a slangově nebo že právě to dělá dobrý dialog, ale v této smyšlené čtvrti bez elektřiny žijí současní lidé a z dialogů je to poznat.

Ale to všechno by bylo k ničemu, kdyby to do sebe celé nezapadalo. A s tím se dostávám k ději. Matocha má zkrátka smysl pro tvorbu působivého, ale zároveň jednoduchého příběhu, což mu osobně závidím ze všeho nejvíc.

Napětí trvá od první věty do poslední, autor čtenáře nenechá ani chvilku oddechnout a jednu hrozbu stíhá jiná. Nové informace navíc vždy přicházejí ve správnou chvíli a rozhodnutí postav, většinou odvážná a slibující další dobrodružství, jen upevňují čtenářův vztah k nim. A i když je kniha plná těsných úniků, šťastných náhod a fantastických prvků, nikdy mi děj nepřipadal přitažený za vlasy.

Prašinu si mohou pro její jednoduchost a napínavost užít děti, mládež ocení sympatické mladé postavy a všichni pak vynikající dialogy a nádherný vztah Jirky a En, kterým přece každý musí přát alespoň chvilku klidu.

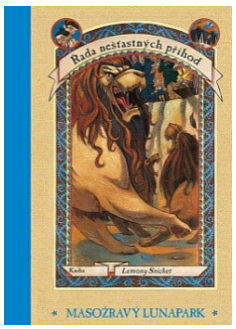

Recenzi Prašiny napsal Antonín Miškovský (15 let)